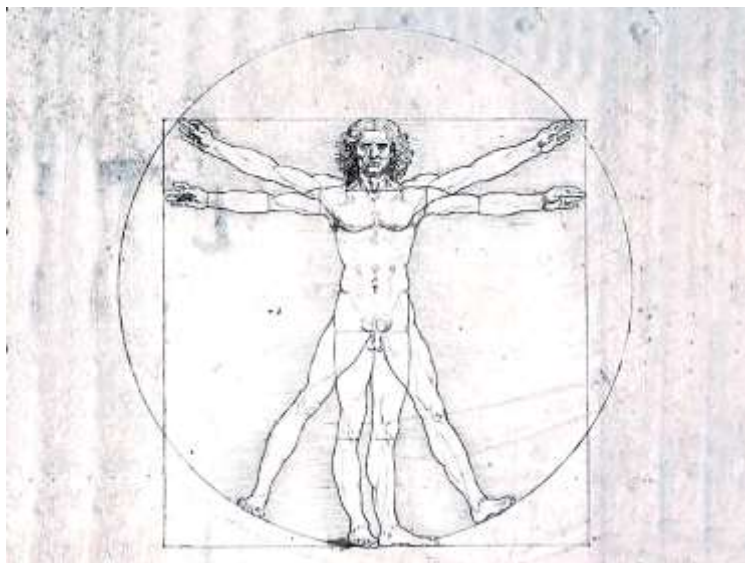

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ВІКОВІ СКЛАДОВІ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

(Матеріали Міжнародної студентської наукової конференції
Рівне, 16-17 березня 2007 р.)

Рівне, 2007

**Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини.
Матеріали Міжнародної студентської наукової конференції. Рівне,
16-17 березня 2007 р. Рівне, РДГУ, 2007. – 198 с.**

Редакційна колегія:

- Воробйов А.М.** – професор, проректор з навчальної роботи, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ, Заслужений працівник освіти України – голова;
- Лико Д.В.** - професор, академік УЕАН, Заслужений працівник освіти України, декан психолого-природничого факультету РДГУ;
- Романюк В.Л.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ
- Артемова О.І.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;
- Безлюдна В.І.** - доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;
- Главінська О.Д.** – доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;
- Грюк І.Б.** – доцент, завідувач кафедри біології та прикладної екології РДГУ;
- Марциновський В.П.** – професор, завідувач кафедри анатомії та фізіології РДГУ;
- Мельник В.Й.** - доцент кафедри біології та прикладної екології РДГУ;
- Павелків В.Р.** – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Матеріали обговорені та рекомендовані до друку на засіданні науково-методичної ради психолого-природничого факультету РДГУ. Протокол № 3, від 9 березня 2007 р.

ЗМІСТ

Вступ	3
Павлов І.П. Лист до молоді	4
Секція I. Техногенне забруднення довкілля і розлади психіки та поведінки	5
Лико Д.В., Мельник В.Й. Вплив стану довкілля на здоров'я людей	5
Алтухова Анастасія. Вплив екологічних криз і катастроф на психічне здоров'я людини	8
Кравчук Володимир. Вплив та наслідки забруднення атмосферного повітря міста автотранспортом	11
Буткевич Сергій. До проблем становлення екологічної психології	14
Донець Світлана. Психологічні наслідки техногенних катастроф ..	15
Дідусенко Галина. Якість поверхневих вод Рівненщини	18
Денисюк Оксана. Екологічні складові психічного здоров'я	19
Ігнатієва Анастасія. Психологічні особливості дітей, що мешкають у зоні посиленого радіоекологічного контролю	22
Белеля Марина. Екологічна оцінка якості води р. Іква в межах Рівненської області	25
Кушнір В.М., Панасюк В.Ю., Кириченко О. Порушення психофізіологічних процесів і їх профілактика	27
Латюк Ірина. До проблеми визначення екологічної культури особистості	29
Лико Сергій. Зернисті фосфорити у сільськогосподарському виробництві	34
Максимець Оксана. Наслідки акумуляції радіонуклідів у деревині та продукції із деревини	36
Мантула М. Якість води р. Устя та здоров'я жителів міста	40
Миронець Марина. Роль реабілітаційної діяльності психологічної служби системи освіти у збереженні психологічного здоров'я постраждалих від техногенних катастроф	44
Ожаровська Світлана. Соціально-психологічна складова наслідків Чорнобильської катастрофи	46
Пілічук Ольга. Дослідження віддалених наслідків техногенних катастроф на прикладі переселених чорнобильців Миколаївської області	48

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Сахневич Людмила. Вплив промислових викидів Рокитнівського склозаводу на якість атмосферного повітря	51
Фількевич Вікторія. Техногенне забруднення довкілля і розлади психіки та поведінки	53
Хабаров Володимир. Дослідження внутрішнього опромінення населення контрольованої зони Рівненської АЕС.....	56
Хильчук Ольга. Вплив іонізуючого випромінювання на організм людини.....	58
Шаправський Олександр. Техногенне забруднення атмосферного повітря м. Рівне промисловими викидами КТП «Теплокомуненергія»	63
Секція II. Вікові та гендерні аспекти психічного здоров'я особистості	66
Осьмак Л.П., Андрущенко Оксана. Гендерні особливості конфліктної поведінки підлітків	66
Вітрук Алла. Негативний вплив телебачення на психіку підлітків ..	68
Галабурда Лідія. Професійні інтереси як компонент психічного здоров'я особистості	70
Гусаківська Світлана. Психологічні чинники адитивної поведінки підлітків.....	72
Дука Ольга. Здоровий спосіб життя в юнацькому віці: реальний погляд	80
Драченко Ольга. Гендерні особливості соціальної адаптації	82
Юрченко В.М., Замлинна Наталія. Гендерні особливості міжособистісних стосунків у дітей молодшого шкільного віку	85
Ковальчук Богдана. Феномен психічного здоров'я як об'єкт теоретичних досліджень	87
Ковтун Наталія. Зв'язок між особливостями стосунків у сім'ї та формуванням агресивних реакцій в юнацькому віці	90
Корольчук Ірина. Пам'ять в системі пізнавальної діяльності	93
Костючок Олег. Психологічні особливості впливу соціального статусу в групі на характер міжособистісних стосунків молодших школярів	95
Кужель Інна. Профілактика алкоголізму – основа психічного здоров'я нації	98
Лаворик Лариса. Наукові дослідження материнської сфери – проблеми та перспективи.....	100
Музичук Віта. Згубний вплив куріння на організм людини	103

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Назарець Людмила. Передумови адиктивної поведінки підлітків та фактори захисту тема.....	106
Почасвець Ірина. Гендерні та мотиваційні особливості формування звички тютюнопаління серед студентської молоді	108
Пясецька Ірина. Екологічні і вікові складові психічного здоров'я людини.....	110
Соботович Олександр. Особливості короткочасної пам'яті у студентів-біологів.....	113
Юрим Світлана. Моделювання пам'яті	115
Секція III. Діагностика та шляхи профілактики розладів психіки та поведінки	117
Руденко Н.М, Бейлах О.М. Аналіз рівня сформованості відповідальності студентів-першокурсників	117
Божок Яна. Вплив епілепсії на психічний розвиток і поведінку хворого.....	118
Неровня О.В., Вовк Анна. Психопатологічне функціонування у соціально-культурному контексті.....	121
Гомончук Катерина. Дослідження особливостей сприйняття соціальних феноменів студентами молодших курсів (на основі теорії Дж. Келлі).....	123
Гончарова Наталія. Інформаційні неврози: проблема діагностики і профілактики	126
Дубровський Роман. Переваги ДБСТ над школами-інтернатами у контексті попередження проявів девіантної поведінки	129
Зажицька Тетяна. Теоретичні та прикладні аспекти стилю.....	132
Зеленська О. Проблема погіршення стану здоров'я дітей і молоді в Україні та шляхи формування здорового способу життя	133
Юрченко В.М., Князева Анна. Соціально-психологічні установки українських студентів до сприймання людей інших національностей.....	135
Осьмак Л.П., Кордоба Інна. Комунікативна некомпетентність як чинник соціально дезадаптованої поведінки підлітків	138
Вікторія Косенко. Психологічні аспекти віктимної поведінки в підлітковому віці	139
Козішкurt Уляна. Агресивні тенденції в сучасному суспільстві: інстинкт чи інформаційний наслідок?	142
Кравець Віта. Формування сприятливого мікросередовища сім'ї.....	144
Лабик Юля. Психосоматичні розлади як проблема клінічної психології: регіональні аспекти	147

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Музичук Ірина. Усвідомлення сенсу життя як чинник самоактуалізації підлітків	151
Назаренко Ольга. Проблемы одаренности и гениальности	153
Остапович Ірина. Конструктивні копінг-стратегії.....	155
Поліщук Альона. Фобії-комплекси: причини і наслідки.....	158
Романів Наталія. Специфічні особливості виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування у різних типах навчальних закладів	160
Ромашевська Ольга. Нові шляхи діагностично-корекційної допомоги дітям з особливими потребами	164
Осьмак Л.П., Тирак Тетяна. Психопрофілактика деструктивних форм самоствердження підлітків	167
Усачик Ольга. Антистресорні властивості лікарських рослин – радіопротекторів.....	169
Хоровець Ірина. Психічне здоров'я як складова якості життя особистості	172
Чубко Мар'яна. Зростання патологій щитоподібної залози, викликаних радіаційним забрудненням деяких районів Рівненської області як один із чинників впливу на поведінку людини.....	175
Чекун Юлія. Профілактична дія радіопротекторів по подоланню проявів патогенезу ЦНС	179
Шевців М.В., Чикун Зоряна. Психофізіологічні механізми формування неврозів	181
Юрчук М. Люди і СНІД - знати, щоб жити	183
Янчук Катерина. Психологічні чинники виникнення розладів харчування та шляхи їх профілактики у старшокласниць	186
Відомості про авторів.....	190

5. Шульц Д.П. Шульц С.П. История современной психологии. –С.П-б., Евразия, 2002. –458 с.

УДК 616: 891:316.774
ІНФОРМАЦІЙНІ НЕВРОЗИ: ПРОБЛЕМА ДІАГНОСТИКИ І
ПРОФІЛАКТИКИ

Гончарова Наталія, студентка РДГУ

Науковий керівник **Романюк В.Л., к. біол. н., доц.**

На сьогодні в умовах глобалізації та формування інформаційного суспільства актуальною є проблема впливу інформації на психіку людини та етіологія і профілактика інформаційних неврозів. У зв'язку з цим основною метою даної роботи був пошук ефективних діагностичних і психотерапевтичних критеріїв щодо інформаційних неврозів.

Діагностична робота охоплювала два напрями – самооцінка функціональних станів та дослідження психофізіологічних складових особистості. У першому напрямі були розроблені бланкові методики «Самооцінка адаптації до навчального процесу та зв'язку зі станом здоров'я» і «Самооцінка інформаційних процесів та зв'язку зі станом здоров'я». У другому напрямі проводилися дослідження функціональної асиметрії мозку (гіпотеза про лівопівкульну і правопівкульну особистість) і співвідношення сигнальних систем (гіпотеза про мислительний і художній тип особистості) та їх зв'язок з розвитком стресу і неврозів. Особливої уваги заслуговує дослідження динаміки біологічних ритмів індивіда.

Функціональна асиметрія (спеціалізація) півкуль мозку є фундаментальною основою психофізіологічної індивідуальності людини. У цілому розрізняють сенсорну, рухову і психічну асиметрію. Проте головні відмінності між півкулями полягають у характері переробки інформації. Систематичні дослідження показали, що домінуюча ліва півкуля мозку у праворуких осіб бере участь у здійсненні абстрактно-логічного, а права – чуттєво-образного мислення.

На підставі спостережень за поведінкою людини та згідно з концепцією про дві сигнальні системи дійсності Павлов І.П. дійшов висновку, що в людей, незалежно від чотирьох звичайних типів нервової системи (загальних для тварин і людей), існують також специфічно людські типи вищої нервової діяльності – художній, мислительний (розумовий) і художньо-мислительний (середній) [6, 7].

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Для людей художнього типу характерне певне переважання першої сигнальної системи над другою і конкретно-образного мислення перед абстрактним. Люди цього типу в процесі розумової діяльності широко користуються чуттєвими образами навколишнього світу. За словами Павлова І.П., вони схоплюють дійсність в цілому, не подрібнюючи її на частини, тобто в них переважає синтетична (інтегративна) діяльність мозку. Хворобливе переважання першої сигнальної системи над другою властиве особам істеричного складу.

Люди мислительного типу характеризуються переважанням другої сигнальної системи над першою і абстрактно-логічного словесного мислення перед предметно-образним, тобто різко вираженою здатністю до абстрагування від дійсності, основою на намаганні аналізувати, подрібнювати її на частини, а потім об'єднувати в цілісну систему. Хворобливе переважання другої сигнальної системи над першою є однією з причин психастенії.

Представники середнього (художньо-мислительного) типу характеризуються приблизно однаковою активністю двох видів мислення (двох сигнальних систем). До цього типу належить більшість людей. Представники яскраво виявленого художнього та мислительного типів, як вважав Павлов І.П., часто потерпають від неврозів і психозів.

На думку Павлова І.П., невроз – це хронічне функціональне розладнання вищої нервової діяльності, зумовлене неузгодженням кірково-підкіркових чи міжпівкульних взаємодій. Дослідження причин і характеру перебігу експериментальних неврозів у тварин дало можливість зрозуміти механізми виникнення функціональних порушень вищої нервової діяльності у людини. Виявилось, що неврози у людини також часто спричинюються перенапруженням процесів збудження, гальмування та їхньої рухливості.

Фрейд З. розробив мотиваційну теорію неврозів і психозів, яка відводила вирішальну роль двом основним енергіям: силі життя, яка лежить у основі людської активності, спрямованої на самозбереження та продовження життя, та силі смерті, що визначає агресивні й руйнівні дії людини. Фрейд розглядав ці сили як інстинкти, енергія яких вимагає зовнішнього виявлення чи розрядки [6, 7].

У людини розрізняють значну кількість неврозів, серед яких найбільш типовими формами є неврастенія, невроз нав'язливих станів, істерія та психастенія.

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

Проте не завжди неврози зумовлені тільки функціональними причинами. У деяких випадках виявляються певні ознаки ушкоджень мозку, неповноцінність гіпоталамо-стовбурових механізмів його діяльності та патологічні зміни електричної активності у вискових частках мозку. На цьому фоні психотравматичні ситуації викликають невротичні порушення, тобто певна вихідна «дефектність» мозку є чинником, який полегшує формування невротичних синдромів. Причиною неврозів може бути і гормональне перенапруження або стрес.

За Г. Сельє, розрізняють **еустрес** (позитивний, корисний стрес), що характеризує посилення адаптивних можливостей організму, спрямованих на збереження його здоров'я) та **дистрес** (шкідливий стрес, близькі до патології розлади функцій). У стресових ситуаціях для людини особливе значення має не лише фізична чи психологічна характеристика подразника, а й функціональний стан людини. Впливи, який викликає стрес, називаються стрес-чинниками. На сьогодні розрізняють фізіологічні та психологічні стрес-чинники та, відповідно, фізіологічний і психологічний стрес. У свою чергу, психологічний стрес поділяють на емоційний та інформаційний [3]. Таким чином, окремої уваги заслуговують дослідження щодо кореляції інформаційного стресу та інформаційних неврозів.

Хананашвілі М.М. ввів поняття «інформаційного неврозу». Для виникнення такого неврозу потрібна сукупна дія трьох факторів (тріада): надлишок інформації, нестача часу для її сприймання й переробки та висока мотивація, тобто бажання та необхідність її сприйняти. Такі неврози бувають у абітурієнтів, студентів, диспетчерів, керівників виробництва тощо. У звичайному житті більшість людей інтуїтивно уникає одного з компонентів цієї тріади: або притлумлюють свої бажання, або «поглинають» менше інформації за триваліший час [6, 7].

Суттєвими чинниками ризику виникнення інформаційних неврозів є зниження рухової активності, порушення біоритмів (насамперед, циклу «бадьорість – сон»), сенсорна гіпер- і гіпостимуляція (підвищений і знижений рівень шуму, освітленості, тепла і холоду, вологості, радіації) тощо. За своїм клінічним змістом інформаційні неврози є варіантом неврастенії або близькі до «неврозу втоми» [2].

Слід відмітити, що в мозку існують спеціальні механізми, які запобігають виникненню інформаційних неврозів, у ч. зниження

Екологічні та вікові складові психічного здоров'я людини

мотивації. Окрім того, важливою складовою профілактики неврозів є уміння адекватно застосовувати зовнішні способи корекції та прийоми саморегуляції функціональних станів. Зовнішні способи корекції функціональних станів включають: оптимізація режимів праці та відпочинку, тренування і професійна підготовка, нормалізація санітарно-гігієнічних умов, а також арт-терапія, бібліотерапія, ароматерапія, музична терапія, терапія кольорами, масаж, фізіотерапія, гіпноз тощо. До прийомів саморегуляції функціональних станів слід віднести насамперед спеціалізовану дихальну гімнастику, м'язову релаксацію, біологічний зворотній зв'язок, аутотренінг, медитацію.

Таким чином, проблема дослідження специфіки інформаційних неврозів, насамперед, у середовищі середньої і вищої школи, а також їх профілактика потребує міждисциплінарного пошуку, плідної співпраці фахівців гуманітарної і природничої сфери у розробці нових діагностичних і психотерапевтичних критеріїв.

Список використаних джерел

1. Бодров В. А. Информационный стресс. – М.: ПЕР СЭ, 2000. – 352 с.
2. Гиндикин В.Я. Лексикон малой психиатрии. – М.: Крон-Пресс, 1997. – 576 с.
3. Данилова Н.Н., Крылова А.Л. Физиология высшей нервной деятельности. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 399 с.
4. Селье Г. Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1982. – 124 с.
5. Хананашвили М. М. Информационные неврозы. – Л.: Медицина. 1978. – 143 с.
6. Харченко П.Д., Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. – К.: Вища шк., 1977. – 390 с.
7. Чайченко Г.М. Фізіологія вищої нервової діяльності. – К.: Либідь, 1993. – 218 с.

УДК 37.018.3:159.9.019.4

ПЕРЕВАГИ ДБСТ НАД ШКОЛАМИ-ІНТЕРНАТАМИ У КОНТЕКСТІ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ПРОЯВІВ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ

Дубровський Роман, студент КОГПП ім. Тараса Шевченка

Науковий керівник: **Кравець Л. М., к. п. н.**

Створення дитячих будинків сімейного типу є надзвичайно важливим кроком держави у галузі охорони сирітства. Випадків прояву девіантної поведінки у закладах такого типу трапляється